

PEDAGOGISCH DOSSIER
SAISON 11-12

MAMMA MEDEA

TOM LANOYE / CHRISTOPHE SERMET (HUISREGISSEUR)

CREATIE IN HET FRANS
NEDERLANDSE BOVENTITELING

VOOR U ZOU IK DESNOODS DE ZON DOEN DOVEN.

MET
ANNE-CLAIRE
CLAIRE BODSON
ADRIEN DRUMEL
PIERRE HAEZAERT
FRANCESCO ITALIANO
PHILIPPE JEUSETTE
NICOLAS LEGRAIN
MATHILDE RAULT
YANNICK RENIER
FABRICE RODRIGUEZ
EN DE KINDEREN
JULES BRUNET EN BALTHAZAR MONFÈ
OF
ARTHUR EN TIBO DE WAELE

AUTEUR
TOM LANOYE
FRANSE TEKST
ALAIN VAN CRUGTEN
REGIE
CHRISTOPHE SERMET
SCENEBEELD, LICHT &
KOSTUUMONTWERP
**SASKIA LOUWAARD &
KATRIJN BAETEN**
REGIE-ASSISTENTIE
NELLY FRAMINET
STAGIAIRE REGIE
LAURA MAS SAURI
DECORBOUW
TRILINE
HOOFD REGIE
STANISLAS DROUART
REGIE GELUID
MORGAN SOUREN
REGIE LICHT
GAUTHIER MINNE
BOVENTITELING
RUDI BEKAERT
LEIDING TECHNIEK
RAYMOND DELEPIERRE

UITGAVE VERTALING :
ÉDITIONS ACTES SUD-PAPIERS 2011.
MET DE STEUN VAN HET VLAAMS
FONDS VOOR DE LETTEREN.

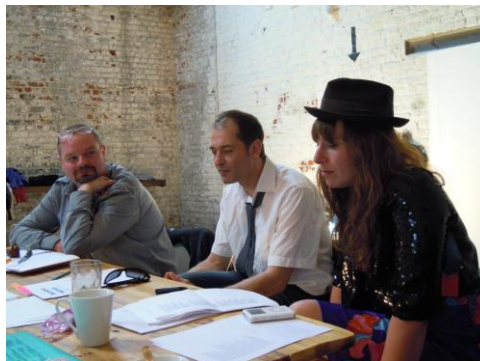
CREATIE VAN CHRISTOPHE SERMET
MET STEUN VAN HET MINISTÈRE
DE LA COMMUNAUTE FRANÇAISE -
SERVICE DU THÉÂTRE.
CO-PRODUCTIE RIDEAU DE BRUXELLES.
MET DEELNAME VAN HET CENTRE
DES ARTS SCÉNIQUES **EN DE STEUN**
VAN DE KRIEKELAAR EN DE VGC.

MET DE STEUN VAN COMMISSION
COMMUNAUTAIRE FRANÇAISE DE LA
REGION BRUXELLOISE.

RIDEAU DE BRUXELLES 11 | 12

Persverantwoordelijke Marie Maloux 02 73716 05 | presse@rideaudebruxelles.be

RESERVATIE www.rideaudebruxelles.be | 02 737 16 01 dinsdag tot zaterdag van 14:00 > 18:00

Het belang van Tom Lanoye begint steeds meer door te dringen bij het Franstalig publiek. Zijn samenwerkingen met Guy Cassiers (voorstellingen in het Nederlands met Franse boventitels) werden bejubeld op het Festival van Avignon. *Sprakeloos*, de recentste roman van Tom Lanoye, is in Franse vertaling verschenen (*La Langue de ma mère*) en kent een overweldigend succes. Christophe Sermet buigt zich in deze Franstalige creatie over een andere moeder, en wel de meest schandaleuze uit de westerse theatergeschiedenis.

Een moeder, die zich verschroeid door jaloersheid, wrekt op de man die haar in de steek laat door de kinderen te vermoorden.

Tom Lanoye ging aan de slag met de bronnen van de mythe om tot deze persoonlijke visie te komen, van een ongeziene scherpste, wrang, sensueel, tragi-komisch, barstend van vitaliteit, en waarin de antieke wereld verbluffend samensmelt met die van vandaag. Een voorstelling met een uitgebreide cast, die met Nederlandse boventiteling wordt gespeeld in de Kriekelaar, het dynamische Vlaamse cultuurhuis van Schaarbeek. In de marge van de voorstellingen, worden toneelworkshops georganiseerd die leerlingen uit Franstalige en uit Nederlandstalige scholen zullen samenbrengen. In de huidige politieke context, vormt deze première een mooie seizoenopener voor Le Rideau dat als een nomade blijft reizen, en ditmaal terecht kan in een Vlaams gemeenschapshuis dat openstaat voor de andere taalgemeenschap. En dat met een tekst van deze briljante auteur uit de Noordelijke landshelpt met zijn gekende afkeer voor ieder nationalisme...

Iedereen welkom!

Michael Delaunoy, artistiek leider

MAMMA MEDEA

TOM LANOYE / CHRISTOPHE SERMET

In deze Vlaamse Medea, die voor nu het eerst in het Frans wordt opgevoerd door Le Rideau, gaat Tom Lanoye terug naar de oorsprong van de mythe. Als een goede slagerszoon, haalt hij ze door de vleesmolen om ze fijn te malen en op eigen wijze te bereiden. Hij gaat de jonge Medea halen in haar verre bakermat Kolchis, de maagdelijke Medea, nog onbevlekt door misdaad en liefde. Hij put daarvoor uit de *Argonautica* van de Griekse dichter Apollonios van Rhodos (295-215 v.C.).

Hij toont het toekomstige helse koppel Jason en Medea op het moment van hun ontmoeting. Hij reduceert het wijde epos van Jason en zijn Argonauten en de ontknoping van de queeste naar het befaamde Gulden Vlies en legt zo de essentie bloot van het ontstaan van Medea's liefde. Zoals bij Shakespeare (wiens oorlogsstukken Lanoye heeft bewerkt voor Luk Perceval in *Ten oorlog*) zit alles in de taal. Het orale, het discours, de verve stuwen het mythologisch verhaal vooruit, gevat in een vlijmscherpe en vleselijke taal. Lanoye maakt de keuze tussen antiek en hedendaags niet, veel liever confronteert hij beide werelden.

RIDEAU DE BRUXELLES 11 | 12

Persverantwoordelijke Marie Maloux 02 73716 05 | presse@rideaudebruxelles.be

RESERVATIE www.rideaudebruxelles.be | 02 737 16 01 dinsdag tot zaterdag van 14:00 > 18:00

Mamma Medea werd oorspronkelijk geschreven voor een acteurskoppel, bestaand uit een Vlaamse en een Nederlander. De Kolchische barbaren spreken een soort «Vlaams» in exuberante verzen, terwijl de beschaafde Grieken zich in een droog en prozaïsch «Hollands» uitdrukken. Voor de tegendraadse Lanoye, doorn in het oog van de nationalisten, gaat het niet om de zoveelste bewerking van één van de meest fascinerende mythes uit de westerse mythologie. Hij gaat veel verder, hij maakt ze zich helemaal eigen. In de botsing tussen twee culturen in een koppel, ziet hij de matrijs van alle burgeroorlogen. Het is niet voor niets dat Lanoye uit *Who's afraid of Virginia Woolf* citeert als motto bij zijn tekst.

Want om een oorlog te voeren, moet je met twee zijn. Twee etnische groepen, twee taalgroepen, een vader en een moeder... met kinderen. Kleine bastaards... Tom Lanoye heeft het niet zo begrepen op alles wat raciaal, sociaal, of linguïstisch 'zuiver' wordt beschouwd. Leve de mix, de mengelmoes, de kruisingen, de onzuiverheid!

Alles is opgedeeld in *Mamma Medea*. In alles heerst een subtiel evenwicht: tussen man en vrouw, uiteraard, maar ook tussen wilde passie en beschaafde rede, tussen tragedie en komedie, antiek en hedendaags, epos en drama, verzen en proza. Een hedendaags barokstuk. Een barok hedendaags stuk.

HET VERHAAL

Jason landt met twee van zijn Argonauten, Idas en Telamon in het barbaarse en weelderige Kolchis. De reis was lang maar Jason hoopt het Gulden Vlies te vinden waarmee hij het land kan terugwinnen dat hem door zijn oom Pelias werd ontnomen. Aietes, vader van Medea en koning van Kolchis, is echter niet bereid om het Vlies zomaar af te staan. Hij stelt Jason voor een onmogelijke opdracht. Die stevent dan ook af op zijn ondergang. Medea wil het niet zover laten komen. Jason's blik heeft haar beroerd, ze is bezweken voor de charmes van de onbevreesde vreemdeling. Chalkiope, Medea's zuster, zal helpen om Jason te redden in de hoop dat hij hen zal verlossen van de razernij van hun tyrannieke vader. Medea ervaart voor het eerst wat verliefdheid is een onverwachte, heftige schok. Voor Jason is ze bereid alles op te offeren: haar magische krachten en haar familie. Ze komen tot een vergelijk: «Ik help je het Vlies stelen met mijn toverkunsten, jij neemt me met je mee en trouwt met me.» Daarop volgt een wilde vlucht, met nog meer misdaden. In dit eerste deel, opgevat als een lange proloog, beleven we de tijd van heroïsme en beweging, van actie, van haast. Het is het moment van de eerste misdaden, de omstandigheden vragen erom... Het is het epische deel, de ene gebeurtenis volgt snel op de andere en fatale beslissingen worden inderhaast gemaakt. Het is de tijd van de jeugd.

Het tweede deel is de tijd van de dramatiek. De tijd van het status quo en het wachten, van het wegtrotten in een ballingschap die tot uiterste razernij drijft. Het is de tijd van de inertie en de traagheid. We vinden onze helden tien jaar later terug, ze hebben ondertussen twee kinderen en hebben nog meer moorden op hun geweten. Ze zijn in Korinthe waar ze een schuilplaats hebben gevonden bij koning Kreoon. Lanoye sluit hier weer aan bij Euripides: de aankondiging van de nakende verbanning van Medea, verraden door Jason, die nu de minnaar is van Kreousa, dochter van de koning van Korinthe; de laagheid van Jason en zijn laffe pogingen om weer een hogere positie te veroveren en daarvoor bereid is de vreemdelinge op te offeren die de moeder van zijn kinderen is; het getalm van Medea, die haar passie ziet verdwijnen in een beerput van verbittering waarin een verschrikkelijke wraaklust opborrelt. Een confrontatie met haar jonge rivale en een ontmoeting met Aegeus, steriele koning die een schim van haar vader zou kunnen zijn. En uiteindelijk, de ultieme daad, onverbiddelijk zoals de mythe het wil, de kindermoord, die Lanoye voor ons heeft bewaard als verrassing van de chef.

CHRISTOPHE SERMET

Opleiding aan het Koninklijk Conservatorium van Brussel. Toneel- en filmacteur. In 2000 werkt hij, tijdens de 9de editie van «L'École des Maîtres», met de Litouwse regisseur Eimuntas Nekrosius aan de voorstelling *Il gabbiano (De Meeuw)* van Tsjechov. Deze ontmoeting zal beslissend zijn voor het verder verloop van zijn theaterparcours. In Italië werkt hij eveneens met acteur-regisseur Fausto Russo Alesi. In België was hij te zien in verschillende voorstellingen van Frédéric Dussenne en in verschillende theaters van de Franse Gemeenschap. Zijn interesse gaat gevoelsmatig uit naar wrange, sterke, verontrustende teksten en in 2005 brengt Christophe zijn eerste regie met *Vendredi, jour de liberté (Vrijdag)* van Hugo Claus. Datzelfde jaar is hij laureaat van de Prix Jacques Huisman die jonge artiesten in de Franse Gemeenschap bekroont en waardoor hij van december 2009 tot februari 2010 kan werken als

Misschien was ik nooit bij de verpletterende mythe van Medea blijven stilstaan als er niet ook de versie van Tom Lanoye bestond. Je voelt er een geweldige vrijheid van toon in, een mengeling van humor, van poëzie en bliksemende tragedie.

assistent van de Poolse regisseur Krzysztof Warlikowski voor *Un tramway*, opgevoerd in februari 2010 in het Parijse Théâtre de l'Odéon.

Bij zijn aantreden als artistiek directeur van Le Rideau nodigt Michael Delaunoy, Christophe Sermet uit als huisregisseur. Na de bejubelde voorstellingen *Hamelin*, *Une Laborieuse entreprise* en *Antilopes* is *Mamma Medea* de vierde creatie van Christophe Sermet voor Le Rideau, en men kan hem onderhand bestempelen tot één van de belangrijkste regisseurs van de nieuwe generatie.

Christophe, die ook een opleiding als graficus kreeg, verzorgde ook de foto's van verscheidene voorstellingen. Hij wordt ook regelmatig uitgenodigd als projectleider in het Koninklijk Conservatorium van Bergen.

INTENTIENOTA

Een Vlaamse Medea

Misschien had ik mij nooit opgehouden bij die verpletterende mythe van Medea als er niet ook die Vlaamse Medea was. Medea revisited, herzien, opnieuw verteerd, teruggespoeld. De antieke mythe wordt hersmolten, ondergedompeld in een hedendaags bad. Een galvaniserende kruising tussen mythologie en trivialiteit. De intimiteit van het lot van een vrouw wordt binnenste buiten gekeerd, aan het daglicht prijsgegeven. De vuile was wordt publiekelijk uitgehangen. Een intiem drama dat ontploft in het gelaat van de wereld. Lanoye vermaakt zich met het verknedden, het ombuigen van de tragedie om ze een onverwachte vorm te laten aannemen, en door ze soms op het randje van de komedie te brengen. Je voelt in deze vrijheid van toon - een mengsel van humor, poëzie en bliksemende tragedie – dat hij de relatie tussen scène en publiek wil bevoorrechten.

Een stuk over een onmogelijke éénwording

Mamma Medea is gebouwd op een breuklijn, opgesplitst in een episch deel, dat in beweging is (de tijd van de jeugd en de onbezonnen actie), en een tweede deel, inert en verscheurend, dat teruggaat op het bekende verhaal van Euripides. Razernij en getalm dat onvermijdelijk naar het ergste zal leiden. Een soort totale Medea, volslagen schandaleus, volslagen monstrueus, en subliem, volslagen subliem... zoals Marguerite Duras zei in de beruchte "affaire Grégory".

Maar de verwijzing naar een bepaald fait-divers is hier niet nodig. De mythe heeft genoeg aan zichzelf, ze draagt ze alle faits-divers in zich.

In dit stuk wil de auteur zich niet op één bepaald verhaal toespitsen, maar de hele mythe omvatten. Hij begint weer bij nul, drukt op rewind, spoelt terug naar de oorsprong. Om uit te zoeken wat sacraal is en moet blijven en wat een meer aardse en hedendaagse dimensie moet krijgen. Het gaat over het onmogelijk evenwicht tussen het rationele en het irrationele. De essentie van het theater. Permanent schommelend tussen triviale ironie en intiem drama. Een bitterzoete schrijftuur, waarin de tragiek voortdurend komt loeren en regelmatig wordt ondermijnd door groteske en komedie. Direct, barok en meedogenloos gewelddadig. Een onredelijke schrijftuur, die de vernietigende kracht van de passie verkent, van al te grote (on)menselijke drang. Een stuk dat in twee is gesneden, doorklieft, op alle gebieden en dat ook nog eens gaat over de splitsing, de discontinuïteit, de breuk...

Verenigd in goede en vooral in kwade tijden.

Om het Gulden Vlies te veroveren moet Jason een kloof overschrijden, hij moet naar de wilde kant, naar barbaars gebied. Hij dacht er maar even te moeten zijn, de tijd om zijn doel te bereiken. Pragmatisch als hij is, stemt hij ermee in om in de kleren van de barbaren te kruipen en zo zijn profijt te halen uit hun gebruiken, via Medea en haar toverkunsten. Hij flirt, letterlijk en figuurlijk, met het irrationele.

Maar dat geflirt heeft een prijs. Hij weet het nog niet. De kleren zullen hem aan het lijf blijven plakken, je kan je er moeilijk van ontdoen. Een beetje barbaarsheid moet hij wel hebben om te kunnen vluchten. Maar ze zal op hem afgeven. Later zal hij denken dat hij ze voorgoed van zich af kan wassen door de beschaving te herwinnen in een huwelijk met de jonge prinses, al moet hij daarvoor Medea verraden. Maar door de moord op hun kinderen met hem te delen, ruikt Medea hem weg uit de beschaving en voert hem weer naar haar kant, de wilde kant.

Jason & Medea betekent ook het sluiten van een pact: « Ik schenk je mijn magie, en jij neemt me met je mee. »

Lanoye verlegt het tragische zwaartepunt van Medea, alleen, naar het koppel Medea & Jason. Twee antipoden, waarvan de fusie alleen tot stand kon komen in de misdaad. Het verhaal van een koppel dat trouwt in een bloedbad, nog lang voor de volgende etappe: kinderen. Destructie vóór de procreatie. Het is de tragedie van een koppel, die de kiem in zich draagt van alle burgeroorlogen. Het stuk gebruikt de publieke mythe van Medea & Jason om de intieme mythologie te voeden van een koppel dat voor onze ogen uiteenscheurt en om het even welk koppel wordt. Hij vertrekt van het breedste perspectief, de oneindige ruimte van de mythologie – van het epos – om te eindigen in de intimiteit van het familiaal huis-clos. De grootsheid van de tragische geste maakt plaats voor een verbeten lijf-aan-lijfgevecht.

Medea zal haar rol tot op het einde blijven spelen. Als een personage uit verre tijden, verloren in een stuk van vandaag. Ze zal haar misdaad met Jason moeten delen. Elk krijgt één kind op zijn rekening. Dat is nog ijziger en monstrieuzer maar minder antiek tragisch. Medea heeft iets verloren op de weg van de moderniteit. De tragedie is tot een drama verworden, ze is haar politieke dimensie kwijt. Het koppel als laatste tragische territorium?

Rewind

Op het eind is Mamma Medea niet langer moeder. Pappa Jason is geen vader meer. Het is een terugkeer naar de staat van vroeger. Een brutale rewind. Maar de laatste scène, die waar ze de sigaret roken na de moord, heeft niets meer van een tragedie, het is alsof die onderweg is verloren gegaan. Ze is vervangen door een koud en hedendaags drama. De laatste seks van een paar dat weet dat alles voorbij is, dat het koppel dood is en dat de tragedie in rook is opgegaan. Jason en Medea zijn beide hun tragedierollen kwijt en weer in het echte leven beland. Het leven van vandaag.

Het is de verkenning van een tragedie die onderweg verloren raakt op de weg van het hedendaags theater. Zegt men niet dat elke maatschappij de tragedies heeft die ze verdient?

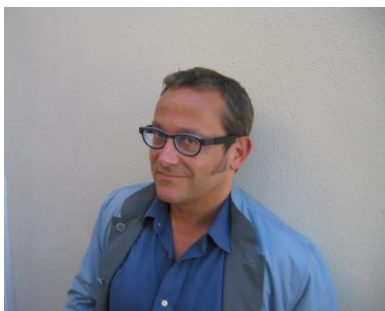
Christophe Sermet

RIDEAU DE BRUXELLES 11 | 12

Persverantwoordelijke Marie Maloux 02 73716 05 | presse@rideaudebruxelles.be

RESERVATIE www.rideaudebruxelles.be | 02 737 16 01 dinsdag tot zaterdag van 14:00 > 18:00

TOM LANOYE

Tom Emiel Gerardine Aloïs Lanoye (Sint-Niklaas, 27 augustus 1958) woont en werkt in Antwerpen, België, en Kaapstad, Zuid-Afrika. Hij schrijft in het Nederlands en is een van de meest gelezen en gelauwerde schrijvers van zijn taalgebied. Hij heeft zich bekwaamd in bijna alle literaire genres, van poëzie tot korte verhalen, van satirische columns tot romans en toneel. Er is werk van hem vertaald in meer dan twaalf talen.

In 1985 verscheen zijn prozadebuut *Een slagerszoon met een brilletje*. Andere hoogtepunten uit zijn oeuvre zijn de melancholische roman *Kartonnen dozen* (1991), alsook *Het Goddelijke Monster* (1997), dat samen met *Zwarte tranen* (1999) en *Boze tongen* (2002) de ultieme trilogie vormt over het uiteenvallende hart van Europa – België. Deze trilogie wordt door de Vlaamse staatszender Eén verfilmd als tiendelige televisieserie. De bestseller *Het derde huwelijk* (2006) werd genomineerd voor zowel De Gouden Uil als de Libris Literatuur Prijs, en wordt binnenkort in Nederland bewerkt voor zowel het toneel als de film.

Eind 2009 verscheen zijn langverwachte roman *Sprakeloos*, die handelt over de dood van zijn moeder – een amateuractrice die, na een beroerte, haar spraak verliest. *Sprakeloos* laat zich lezen als een onverwacht vervolg, achttien jaar na dato, op het al even autobiografische *Kartonnen dozen*. De roman werd lovend onthaald. Volgens de krant De Standaard is Lanoye een schrijver 'op het toppunt van zijn kunnen', De Morgen heeft het over een 'hartverscheurend en hilarisch' boek, terwijl De Tijd de roman 'moeiteloos naast het beste van Claus en Boon' plaatst. *Sprakeloos* prijkte op de shortlist van alle grote literaire prijzen, en won zowel de Gouden Uil Publieksprijs als de driejaarlijkse Henriette Roland Holstprijs.

Lanoyes theaterwerk omvat een twintigtal titels en oogst veel lof, tot in het buitenland. De cyclus *Ten Oorlog* (1997) – een rigoureuze bewerking van Shakespeares Koningsdrama's, zeg maar: *The Wars of the Roses* – was een eclatant succes in de Nederlanden. Deze samenwerking met regisseur Luk Perceval betekende ook beider doorbraak in Duitsland en Oostenrijk.

Onder de titel *Schlachten* stond het drie seizoenen op scène, van München over Berlijn tot Hamburg, waar het eveneens mocht rekenen op bekroningen en een groot publiek. Andere theaterwerken van Lanoye die zowel nationaal als internationaal hoog scoorden zijn onder meer *Mamma Medea* (2001) (gespeeld in onder andere het Pools, het Afrikaans en het Catalaans) en *Fort Europa* (2005), naast *Mefisto For Ever* (2006) en *Atropa. De wraak van de vrede* (2008). Deze twee laatste vormden het begin- en eindstuk van Guy Cassiers' *De Triptiek van de Macht*, werden bejubeld op het Festival d'Avignon en maakten een grote Europese tour – in het Nederlands met ondertiteling. Ze werden ook verschillende keren in het Duits geënceneerd. Onlangs verscheen *Atropa* in boekvorm in het Duits. Onlangs werkt Lanoye twee nieuwe stukken af, andermaal in nauwe samenspraak met de regisseurs ervan – respectievelijk Guy Cassiers (Toneelhuis, Antwerpen) en Ivo van Hove (Toneelgroep, Amsterdam). Het stuk voor Cassiers, *Bloed & rozen. Het lied van Jeanne en Gilles* speelde tijdens het Festival d'Avignon in de prestigieuze Cour d'Honneur.

In eigen land staat Tom Lanoye tevens bekend om de levendige manier waarop hij zijn eigen werk op de planken 'performt', vaak in avondvullende theaterprogramma's waarmee hij vervolgens langs de grote schouwburgen van Vlaanderen en Nederland toert.

In 2005 eindigde hij op nr. 84 in de Vlaamse versie van 'De Grootste Belg'. Twee jaar later won hij in Nederland de Gouden Ganzenveer voor zijn oeuvre.

Lanoye groeide van *enfant terrible* uit tot gevestigde waarde « voor alle vormen van teksten en schriftuur, zowel voor boeken, kranten, tijdschriften en andere drukwerken, voor toneelopvoeringen, cabaret- en zangvoorstellingen, dit alles onder eender welke vorm en in de meest ruime zin van het woord ». (citaat uit de statuten van de in 1992 opgerichte naamloze vennootschap L.A.N.O.Y.E.)

www.lanoye.be

BIBLIOGRAFIE

Romans

Een slagerzoon met een briljetje, Amsterdam, Prometheus, 1985, 151 p.

Kartonnen dozen, Amsterdam, Prometheus, 1991, 146 p.

Zwarte tranen, Amsterdam, Prometheus, 1995, 513 p.

Het goddelijke Monster, Amsterdam, Prometheus, 1997, 337 p.

Boze tongen, Amsterdam, Prometheus, 2002, 437 p.

Het derde huwelijk, Amsterdam, Prometheus, 2006, 337 p.

Sprakeloos, Amsterdam, Prometheus, 2009, 360 p.

La Langue de ma mère (Sprakeloos), vert. Alain van Crugten, Parijs, La Différence, 2011, 400 p.

Toneel

Ten Oorlog, Amsterdam, Prometheus, 2005, 342 p.

Fort Europa, Amsterdam, Prometheus, 2005, 113 p.

Mefisto for ever, franse versie van Alain van Crugten, Anvers, uitg. NV Lanoye-Toneelhuis 2007, 110 p.

Atropa. La vengeance de la paix, vert. Alain van Crugten, Anvers, uitg. NV Lanoye-Toneelhuis 2008, 88 p.

Sang et roses. Le chant de Jeanne et Gilles suivi de Mamma Medea, vert. Alain van Crugten, Acte Sud, 2011 (Papiers), 192 p.

SPELEN MET DE TAAL

De stijl is recht voor de raap en concreet en vermijdt zo elke hoogdravendheid. Lanoye vermaakt zich met het omkneden van de tragedie. Hij geeft er een onverwachte vorm aan, brengt ze naar het randje van de komedie. Je voelt in deze vrijheid van toon – een mengsel van humor, poëzie en bliksemende tragiek – dat hij de relatie tussen scène en publiek wil bevoorrechten. Lanoye haalt de mythe op het toneel uit elkaar en naait de stukken weer aaneen met de toeschouwer, de grove naad blijft zichtbaar.

« Voor een Vlaming is de taal primordiaal en altijd problematisch. Vlamingen zijn tweetalig in hun eigen taal. Op school leer je Nederlands en moet je je eigen dialect op de gang laten. Sommigen zijn hierdoor gestigmatiseerd, getraumatiseerd. Ik niet, ik speel graag met dat verschil tussen het Vlaamse Nederlands en het Nederlandse Nederlands. ».

Tom Lanoye in Le Soir van zaterdag 15 en zondag 16 januari 2011.

Dit spel met de taal werd op scène gebracht bij de creatie van *Mamma Medea* (Toneelhuis / De Singel in Antwerpen, 2001) : de “barbaarse” Kolchiden werden door Vlaamse acteurs gespeeld terwijl de “beschaafde” Argonauten en Korintheïers door Nederlandse acteurs werden vertolkt. Deze bijzonderheid maakt het vertalen er niet makkelijker op. Alain van Crugten opteerde in zijn vertaling voor het gebruik van verzen en proza. De barbaren, de Kolchiden, spreken in verzen, terwijl de beschaafden, de Grieken, proza verkiezen. De barbaren zijn zo diegenen met een taal die nog uitgebreid engestructureerd is, waarbij die van de beschaafden banaal hedendaags klinkt. Dit spel met de taal brengt ons, vreemd genoeg, bij de oorspronkelijke betekenis van het woord «barbaar» in de Griekse zin, namelijk «blabla», een onverstaanbare brabbeltaal en dus vreemd.

ENKELE SLEUTELWOORDEN

MYTHE

De mythe is in de eerste plaats een verhaal dat een goddelijke aanwezigheid kan uitleggen (fysiek fenomeen dat met het goddelijke wordt verbonden) en reveleren (religieuze functie)¹.

De mythologische gedachte laat toe om het menselijke en het onmenselijke te definiëren. We hebben mythes nodig om onszelf te kennen en te voelen dat we deel uitmaken van de mensheid.

Elke eeuw heeft, in haar manier van omgaan met de mythes, er een eigen lezing aan willen geven die gevoelsmatig overeenkwam met de actuele bekommernissen van die tijd. Wanneer de dichter zich aan de mythe van Medea wijdt, wil hij ons niet louter vertellen wat we van de legende moeten onthouden.

KOLCHIS

Kolchis, land van het Gulden Vlies, heeft een historische oorsprong. Dit koninkrijk zou vandaag grof overeenkomen met het Westen van Georgië. Het Kolchische koninkrijk komt tot ontwikkeling in de VII^{de}-VI^{de} eeuw V.C., en verwerft grote faam in de hele Griekse wereld zoals de mythologie getuigt.

Het geografisch isolement van dit koninkrijk - ingesloten door de bergen van de Kaukasus in het Noorden, Zuiden en Oosten en door de Zwarte Zee in het Westen - zorgt ervoor dat een originele beschaving ontstaat die zich sterk van de andere regio's in de Kaukasus en het Nabije Oosten onderscheidt.

MEDEA

Medea is de dochter van Aiete, koning van Kolchis (en zoon van Helios, de Zonnegod) en van de Oceanide Eidyia.

Van goddelijke afkomst, erft Medea de magische krachten van haar tante Kirke. Hoewel Medea al opduikt in een archaisch epos van vóór de V^{de} eeuw V.C., waarvan slechts enkele fragmenten bewaard zijn, is ze ons vooral bekend door de vierde Phytische Ode van Pindaros (518-438 V.C.) en via De tocht der Argonauten van Appolonios van Rhodos (III^{de} eeuw V.C.). Beide auteurs schetsen Medea als een tovenares, die valt voor de charmes van Jason en haar familie uit liefde verraadt. Het is Euripides die van Medea de moedwillige moordenaars van

Nee, hij wil deze eeuwig beschikbare en genereuze materie remodeleren en daarbij het kleurenpalet van zijn tijd gebruiken.

*In een mythe kan alles voorvallen, de opeenvolging van gebeurtenissen gehoorzaamt er blijkbaar aan geen enkele regel van logica of continuïteit (...) Er betaalt niet iets als een echte versie waarvan de andere slechts een kopie of een vervormde echo zouden zijn. Alle versies behoren tot de mythe.*²

Levi Strauss

- (1) Pierre Brunel (s. la dir.), *Dictionnaire des Mythes Littéraires*, Monaco, Ed. du Rocher, 1988.
- (2) CL. Levi Strauss, *Anthropologie Structurale*, Paris, 1958-1974, p. 229 & 242.

Hier vinden we een herkenningspunt tussen de mythe en de realiteit, tussen de zogenaamde beschaafde Grieken (de Argonauten) en de "barbaarse" Kolchen. Uit onderzoek blijkt ook dat er nauwe en voortgezette contacten bestonden met de Grieken. Deze atypische beschaving bleef de Griekse verbeelding prikkelen en vormde een geschikte voedingsbodem voor de talrijke herschrijvingen van de mythe van Medea.¹

- (1) *Aux pays de la toison d'or*, Dijon, Archeologia, 1984 (Les dossiers : Histoire et archéologie; 88)

haar kinderen maakte¹.

Men wil Medea niet als een heks zien. Er niet over spreken is vergeten dat alle heksenpraktijken in haar vervat zitten. Colette Arnould, Doctor aan de Université Panthéon-Sorbonne en professor in de filosofie.

Een geneesster, een tovenares, haar krachten zijn heilzaam, al moet ze die uiteindelijk gebruiken om te verwoesten.

Sacha Waltz, Duitse danseres en choreografe.

- (1) Valérie Sigward, *Médée la magicienne*, Paris, Nathan, 2006, p. 103-105 (Histoires noires de la mythologie; 13).

(...) *Medea is voor mij niet alleen de tragedie van de wraak en de balling, maar ook een echt ritueel offer. De ceremonie van de ontketende passie in al haar glorie.* J. Lavelli, Argentijnse toneel- en operaregisseur.

Alle tragedies die rond het thema van Medea zijn gebouwd kunnen als provocerend worden beschouwd, door het karakter zelf van de heldin, een geduchte kampioene van de vrouwenrechten. Horatius

Ik geef u Medea, slecht als ze is, en ik zal haar in niets rechtvaardigen. Corneille

Medea is een complex personage dat door de eeuwen heen, door telkens nieuwe auteurs, steeds weer wordt heruitgevonden, geherinterpreteerd. Velen hebben zich over haar geval gebogen. Alle auteurs die zich met de mythe van Medea hebben beziggehouden, hebben op de één of andere manier haar proces willen voeren. Sommigen veroordelen haar, anderen willen haar vrijspreken. Wat er ook van zij, Medea blijft groeien in al deze opeenvolgende versies die soms overeenstemmen, en soms elkaar tegenspreken, maar die uiteindelijk uitmaken wie ze is.

JASON

Volgens de legende, sticht Creteus een stad in Thessalië, Iolkos. Zijn zoon Aeson, vader van Jason, erft het koninkrijk. Aeson vreest voor het leven van zijn zoon omdat Pelias, zijn halfbroer, op de troon aast. Hij besluit daarom Jason te verstoppen bij Chiron, de centaur die Achilles heeft opgevoed. Jason, nu volwassen, keert terug naar Iolkos waar Pelias ondertussen de macht heeft overgenomen. Gewaarschuwd door een orakel, is Pelias op zijn hoede voor Jason.

DE ARGONAUTEN

Om het Gulden Vlies te veroveren doet Jason beroep op een reeks metgezellen : Herakles, Theseus, Castor, Pollux, Telamon en vele anderen...

De grondslag van haar natuur ligt in de dynamiek van de mythe die voortleeft op het ritme van steeds veranderende tijden. Het is een ongrijpbare paradox, een Medea die niet kan worden gevat of gedefinieerd zonder daarbij te riskeren haar waarheid onrecht aan te doen of te beschamen.

Van de grote dichters die Medea hebben geëvoceerd, moeten we zeker Ovidius (*Metamorphoseon libri*), Dante (*La Divina Commedia*) en Boccaccio (*De claris mulieribus*) vernoemen. Voor het toneel kennen we, na Euripides en Seneca, de stukken van Pierre Corneille (*Médée et la conquête de la Toison d'or*), Franz Grillparzer (*Der Gastfreund, Die Argonauten en Medea*, 1818-1820), Jean Anouilh (*Médée*, 1946), Dario Fo (*Medea*, 1979), Heiner Müller (*Medeamaterial*, 1974) en Laurent Gaudé (*Médée Kali*, 2003). En laten we tenslotte ook de film van Pier Paolo Pasolini (*La Medea*) en de roman van Christa Wolf (*Medea*) niet vergeten.

Hij vraagt hem welke straf hij zou bedenken voor iemand die tegen hem zou comploteren. Jason antwoordt dat hij deze vijand naar Kolchis zou sturen om het Gulden Vlies te halen. In de overtuiging dat hij Jason zo naar een gewisse dood zal sturen, aanvaardt Pelias om hem zijn koninkrijk terug te geven in ruil voor het Gulden Vlies.¹

(1) *Dictionnaire de la Grèce antique*, Paris, Encyclopaedia Universalis, 2000.

GULDEN VLIES

Volgens historici uit de oudheid zou de mythe van het Gulden Vlies geworteld zijn in de reële wereld :

In de IVde eeuw V.C., beweert de mythograaf Palaephatos, zich baserend op een anoniem geschrift uit de IIde eeuw, dat: «het vlies van de Kolchiden eigenlijk geen gulden vlies was maar een boek dat op huiden werd geschreven en dat beschreef hoe je goud kon maken door chemie».

Strabo en Appianus hebben het de over goudrijke rivieren van Kolchis en de goudwinning die er met schapehuiden gebeurt.¹

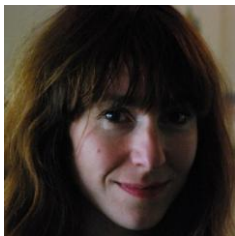
Volgens de Griekse mythologie, had Hermes de ram met het gulden vlies aan Nefelee geschonken. Zij stuurde de ram op pad om haar kinderen Frixos en Helle te redden die aan Zeus zouden geofferd worden. De ram, die kon vliegen, nam de kinderen mee op zijn rug naar Kolchis. Helle werd onderweg echter bevangen door duizelingen, viel in zee en verdrink jammerlijk.

Veilig aangekomen offerde Frixos de ram als dank aan Zeus en schonk hij het Vlies aan de koning van Kolchis, Aietes (Medea's vader). De koning hing het vlies in een hoge eik en vertrouwde de bewaking toe aan een draak die nooit sliep. Deze bewaker was van onschatbaar belang want een orakel had hem voorspeld : «de dag dat je het Vlies kwijt bent zal het onheil over je familie dalen»². Maar niemand kan aan zijn lot ontsnappen.

Jason overwon de draak dankzij een slaapmiddel dat Medea had bereid en veroverde het Gulden Vlies. Zo kwam het dat Jason als overwinnaar kon terugkeren naar Griekenland en Aietes onmachtig moest toezien hoe zijn familie aan stukken viel.

- (1) *Aux pays de la toison d'or*, Dijon, Archeologia, 1984 (Les dossiers : Histoire et archéologie; 88)
- (2) Yves Bonnefoy (s. la dir.), *Dictionnaire des mythologies et des religions des sociétés traditionnelles et du monde antique*, Paris : Flammarion, 1981.

ROLVERDELING

CLAIRE BODSON / MEDEA

Claire Bodson heeft les gevolgd bij Pierre Laroche aan het Conservatorium van Brussel. Daarop werkte ze o.a. met Frédéric Dussenne, Philippe Blasband, Michel Kacenelenbogen en Pietro Pizzuti. Ze deed enige tijd mee aan het vrolijke avontuur van de *Vedettes, plus ou moins majorettes*, lekker gek straattheater.

Op het grote scherm was ze te zien in *Elève Libre* van Joachim Lafosse. Claire verdeelt haar tijd tussen het theater en het onderwijs voor allochtone kinderen gezien ze ook onderwijzeres is, gespecialiseerd in het aanleren van het Frans.

YANNICK RENIER / JASON

Yannick Renier is 21 als hij afstudeert aan het Brusselse Conservatorium. Hij werkt daaropvolgend met regisseurs als Frédéric Dussenne, Wajdi Mouawad, Thierry Lefèvre, Adrian Brine, Dereck Golby, Pierre Laroche, Edith Depaule, Pietro Pizzuti, en nu opnieuw met Christophe Sermet, met wie hij al had samengewerkt in *Vendredi, jour de liberté* (Vrijdag) van Hugo Claus.

Met Joachim Lafosse maakt Yannick zijn intrede in de filmwereld in *Nue Propriété*. Hij draait vervolgens met Christophe Honoré, Brigitte Rouan, Ducastel en Martineau, Sébastien Lifshitz, Jean-Marc Moutout, Caroline Huppert, Philippe Lioret...

ANNE CLAIRE / CHALKIOPE, KIRKE

Geboren als dochter van botanici. Vierde uit een gezin van acht kinderen, waarvan de zevende een bijzondere bloem was. Groeit op in een vrolijke wanorde, houdt van cisterciënzerabdijen en is geobsedeerd door alle soorten klasseringen! Bijzonder gehecht aan haar stam en afstamming, aan wat daar het geheugen van uitmaakt, houdt van familieverhalen in het algemeen. Was Engelse in een vorig leven. Sinds ze de Premier Prix d'Art dramatique haalde in 1990, werkte ze voor regisseurs als Frédéric Dussenne, Jean-Michel Frère, Philippe Sireuil, Lorent Wanson, Michael Delaunoy, Jean-Marie Villégier (van 1994 tot 1999), Jacques Lassalle, Jean-Claude Penchenat, Christophe Sermet, Deborah Warner...

PIERRE HAEZAERT / FRONTIS

Ik kom uit een Nederlandstalige familie maar heb altijd in het Frans schoolgelopen, tot aan het conservatorium in Bergen, waar ik in 2008 afstudeerde. Sedertdien heb ik gewerkt met F. Dussenne, V. Goethals, M. Kacenelenbogen, JF. Politzer,... En ik hoop dat de toekomst nog verrassingen voor mij in petto heeft...

Alle soorten podiumkunsten interesseren mij (film, poppentheater, opera, dans) en ik dompel me graag onder in het universum van een bijzondere schrijftuur... Mijn aandacht gaat ook uit naar Belgische schrijvers (Franstalig, Nederlandstalig). Ik hou van het grote avontuur dat theater is; de ontmoetingen, de repetities, het leven dat er zich afspeelt en uiteraard de adrenaline als je de scène opgaat!

FRANCESCO ITALIANO / TELAMON

Hij werd geboren in Pisa, ging naar school in Grosseto, ontdekte het theater in Sienna, en vertrok daarop naar Rome om van het leven te leren. Geen twijfel, Francesco Italiano is een Italiaan.

Voor redenen die niet voor de reden vatbaar zijn woont hij nu al acht jaar in België. Hij studeerde toneel aan het Conservatorium van Luik, nam deel aan Anathème van Jacques Delcuvellerie, Dju van Charlie Degotte, La fontaine au sacrifice van groupe TOC en Hamelin van Christophe Sermet.

Omdat hij in Rome niets geleerd had, besloot hij yoga te proberen, en sindsdien gaat het beter. Zoals zijn vader houdt hij van tuinieren en zoals zijn moeder heeft hij een hekel aan Berlusconi. Zijn ouders zijn gescheiden. Verre van aan het cliché van de Italiaanse macho te beantwoorden, houdt hij van pasta, pizza en voetbal.

PHILIPPE JEUSETTE / AIETES, AEGEUS

Philippe Jeusette haalde zijn diploma aan het INSAS. Hij kreeg viermaal de Prix du Théâtre als beste acteur voor zijn prestaties in *Excédent de poids, insignifiant : amorphe* van Werner Schwab, in *Périclès prince de Tyr* van William Shakespeare, *Octobre* van Georg Kaiser (laureaat in 1998), in een regie van Michel Dezoteux, en in *Combat de nègre et de chiens* van Bernard-Marie Koltès, in een regie van Frédéric Dussenne.

Sinds 1987, speelde Philippe Jeusette in een zestigtal voorstellingen. Bij de recentste horen : *Occident* van Rémi Devos en *Lucrece Borgia* van Victor Hugo, in een regie van Frédéric Dussenne, le *Projet HLA* in een regie van George Lini, *Dialogue d'un chien avec son maître sur la nécessité de mordre ses amis* van Jean-Marie Piemme, *Le Misanthrope* van Molière, *La Forêt* van Alexandre Ostrovski en *Mesure pour Mesure* van William Shakespeare in het Théâtre National, in een regie van Philippe Sireuil...

NICOLAS LEGRAIN / MELAS

Vers afgestuurd aan het Brusselse conservatorium (2009). Nicolas was te zien in de citadel van Namen in *La femme silencieuse*, in l'os à moelle in *S & Squash* of nog in *Hedda Gabler* in het Centre Brueghel. Hij speelde ook mee in verschillende kortfilms en televisiefilms. Voeg bij het theater, Latijns-Amerika en reizen, muziek, stripverhalen, gastronomie, literatuur, en dan heb je mij zowat.

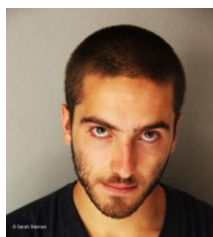
MATHILDE RAULT / KREOUSA

Ik heet Mathilde Rault, ik ben 26. Na studies in de Letteren in Bordeaux en Psychologie in Brussel, ben ik uiteindelijk naar het Koninklijk Conservatorium gegaan waar ik veilig en bijna gezond ben uitgeraakt in 2010. Sinds 2007 neem ik deel aan het festival courant d'airs met jonge creaties. Ik maak sinds 2008 ook deel uit van de voorstelling *Studioimpro*. Daarnaast trad ik met vrienden op in cafés-théâtres maar ook in grotere zalen, zowel in stukken uit het klassieke theater als in modernere producties. Ik had ook de gelegenheid om in een aantal kortfilms te acteren, waarvan sommige werden genomineerd op de festivals van Luik, Amiens en Etel...

FABRICE RODRIGUEZ / IDAS

Ik haalde mijn diploma van het INSAS in 1992, en speelde sindsdien in een veertigtal voorstellingen. Twee ontmoetingen uit die periode zijn bijzonder bepalend voor mij geweest: die met Thierry Salmon, eerst als pedagoog en vervolgens als regisseur en die met Jean-Michel D'Hoop, die me, van zodra we het INSAS verlieten, voorstelde om in het avontuur van de compagnie Point Zéro te stappen. *La tempête* is dusver onze twaalfde samenwerking. Ook andere ontmoetingen zijn natuurlijk belangrijk geweest... Van de laatste regisseurs waarmee ik heb samengewerkt kan ik René Georges vernoemen, voor *Bash* van Neil Labute, Frédéric Dussenne voor *Affabulazione* van Pasolini, Christophe Sermet voor *Hamelin* van Juan Mayorga, maar ook zonder ze allemaal te vernoemen, Jean-François Noville, Isabelle Pousseur, Jean-Claude Berutti, Jean de Pange, Olivier Werner, Manuel Pereira, Jean-Christophe Lauwers, Christian Leblicq, Derek Golby... Ook in de film heb ik een paar mooie ervaringen beleefd.

ADRIEN DRUMEL / ABSYRTOS

Ik ben opgegroeid in het kleine dorpje Saint-Denis, niet ver van Bergen, op het echte platteland. Ik ben 23 jaar oud en zit momenteel in mijn 4e en laatste jaar aan het Conservatoire royal van Mons, in de klas van Frédéric Dussenne. Mijn vader is schilder en mijn beide ouders hebben me altijd gestimuleerd om in de kunsten te gaan. Ik hou van schilderkunst, muziek, dans, cinema, podiumkunsten en poppentheater. *Mamma Medea* zal mijn eerste professionele ervaring zijn.

IN DE MARGE VAN MAMMA MEDEA

ONTMOETING

Met Tom Lanoye en het creatieve team

op **woensdag 12.10** – na de voorstelling

Vrije toegang

EDUCATIEVE PROJECTEN

Le Rideau stelt aan de leerlingen van het 5de en 6de secundair voor om een dag lang theater te maken in de Kriekelaar. Een klasanimatie, door de acteur Pierre Haezaert, bereid de leerlingen voor op het stuk. Na het zien van de voorstelling ontmoeten een Franstalige en een Nederlandstalige klas elkaar voor een toneelervaring. Een hele dag lang begeleiden drie tweetalige artiesten de leerlingen in het universum van de mythe en van Medea.

10 > 25.10 | **klasanimatie**

13, 14, 18, 20, 21, 25, 27, 28.10 | **workshops**

Tarief 15 € per leerling | animatie + voorstelling + workshops

Info en reservatie christelle.colleaux@rideaudebruxelles.be | 02 737 16 02

In samenwerking met De Kriekelaar, de VGC.

Met de steun van Commission communautaire française de la Région bruxelloise.

FOTOTENTOONSTELLING - LAVOMATIK (SECTION 13)

Emilie de Vlam & Bart Gabriel (www.lavomatik.be)

In samenwerking met De Kriekelaar

29.09 > 15.12

MAMMA MEDEA

Le Rideau de Bruxelles

in De Kriekelaar - Gallaitstraat 86 - 1030 Brussel

OCTOBRE

DI 11 WO 12 DO 13 VR 14 ZA 15 DI 18 WO 19 DO 20 VR 21 ZA 22 ZO 23

20:00 19:30 20:00 20:00 20:00 20:00 19:30 20:00 20:00 20:00 15:00

DI 25 WO 26 DO 27 VR 28 ZA 29

20:00 19:30 20:00 20:00 20:00

RESERVATIE

www.rideaudebruxelles.be | 02 737 16 01

van dinsdag tot zaterdag van 14:00 > 18:00

RIDEAUDEBRUXELLES

Thomas Vinçottestraat 68/4 • B 1030 Brussel • T 02 737 16 00 - F 02 737 16 03

Le Rideau de Bruxelles wordt gesubsidieerd door de Communauté française en ondersteund door de Commission communautaire française de la région de Bruxelles-Capitale, het Centre des Arts scéniques, Wallonie-Bruxelles international, de Tournées Art et Vie, het Vlaams Fonds voor de Letteren en de Nationale Loterij. Partners zijn de RTBF en Le Soir. Sud-Construct is sponsor.

RIDEAU DE BRUXELLES 11 | 12

Persverantwoordelijke Marie Maloux 02 73716 05 | presse@rideaudebruxelles.be

RESERVATIE www.rideaudebruxelles.be | 02 737 16 01 dinsdag tot zaterdag van 14:00 > 18:00